

แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม

Guidelines to Increase Operational Efficiency of the
Ecclesiastical Dhamma Schools by Buddhist Ethics

พระครูขันติธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง)
Phrakhrukhuntitamthare (Wichian Wongyadaeng)^๑

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุชนีพนธ์เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม” มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักพุทธธรรมมาเป็นตัวขับเคลื่อนที่จะพาตนและผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมได้ตามหลักสัปปุริสธรรมนำไปใช้ในการครองตน สังคหัตถ์นำไปใช้ในการครองคน และอธิบาพนาไปใช้ในการครองงาน คุณธรรมที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษา เสนอแนวทางการเสริมสร้างการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี ต้องมีคุณธรรมควบคู่กับการทำงาน มุ่งมั่นเสียสละ ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูง บุคลากร ครูมีขวัญกำลังใจ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มเต็มศักยภาพ การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพเป็นคุณประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้บริหารบุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องรู้จักใช้สติปัญญาหาเหตุผลแยกแยะปัญหา หมั่นเรียนรู้ เพื่อที่จะเอาชนะอุปสรรค สร้างคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งหาแนวร่วมหรือผู้ร่วมงานที่เหมาะสมและพอดี

คำสำคัญ: แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญ หลักพุทธธรรม

^๑ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Abstract

This dissertation entitled ‘Guidelines to Increase Operational Efficiency of The Ecclesiastical Dhamma Schools by Buddhist Ethics’ has objectives: to propose ways in promoting the effectiveness of administrative conditions of Phrapariyattidhamma School, general educational section. The method of the study was Mixed Method and In-depth Interview. The research findings were found as follows: the administrators that should be the model in the practice were having the morality in the administration and holding the public administration. The good characters of the school administrators had an effect on the acknowledgement from personnel. It makes the working effective, the teachers have the good morale, and the students are developed absolutely. Things the school administrators wants in the working of the personnel within the educational institutions are: the personnel believe in the profession, intent to teach, have the morality, have the attempt, sacrifice, love the students and work with taking care. The administrators give the importance of the public administration in the success of working, and the personnel are happy in working. Things the administrators are satisfied in the administration are holding on the morality, supporting the personnel and promoting the education of the students. The good administrators must have the morality in working. All the administrations agree and give the reasons supporting the morality in the administration, making the believing, the basis of love and the unity. If the administrators have the morality, it makes the teacher have the good state of mind, build the happy atmosphere in working. Those influence the capacity in learning and teaching and the quality of the students.

Keywords : Guidelines to Increase operational Efficiency, The Ecclesiastical Dhamma Schools, Buddhist Doctrines

๑. บทนำ

สถาบันการศึกษาของประเทศไทย มีรากฐานเริ่มแรกมาจากการเรียนการสอนหนังสือภายในวัด โดยมีพระภิกษุสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน คุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอย่างยาวนาน บรรพบุรุษของไทยที่นิยมให้กุลบุตรของตนได้ศึกษาเล่าเรียนจะต้องถวายตัวกุลบุตรของตนไว้คอยรับใช้พระภิกษุสงฆ์หรือบางท่านนิยมบวชกุลบุตรเป็นพระภิกษุเพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา ดังนั้น วัดจึงเป็นจุดกำเนิดของการศึกษาในเบื้องต้น ต่อมาได้มีการตั้งโรงเรียนในเขตพื้นที่ของวัดจากการให้พระภิกษุสงฆ์มีบทบาททำหน้าที่เป็นครูสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในวัดจึงมีชื่อโรงเรียนตามชื่อวัดต่าง ๆ จนสืบทอดกันมาจนกระทั่งในปัจจุบัน เมื่อโยบายแห่งรัฐต้องการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ต้องการให้บุคคลในชาติมีความรู้คุณธรรมจึงต้องให้ศาสนาที่ทางราชการรับรองมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นพื้นฐานและระดับ อุดมศึกษาพระสงฆ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เมื่อการปฏิรูปทั้งระบบบริหารราชการแผ่นดินและปฏิรูปการศึกษา พระสงฆ์ก็ต้องปฏิรูปบทบาทใหม่เพื่อปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์สำคัญด้านการศึกษาของสงฆ์ ไม่ได้ทอดทิ้งให้พระสงฆ์จัดการการศึกษาเอง ราชการต้องเข้ามาช่วยพระสงฆ์เหมือนกับสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่พระองค์ทรงทำให้เป็นตัวอย่างมาแล้ว คือเสด็จไปหาพระสงฆ์ด้วยพระองค์เอง ขอร้องให้พระสงฆ์ช่วยเหลือเรื่องการศึกษา ก็จะทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ เพราะปัจจุบันนี้การศึกษาของไทยเป็นยุคปฏิรูปการศึกษาต้องให้ความรู้คุณธรรม พระสงฆ์สามารถที่จะมีบทบาทสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาไทยได้ในเรื่องคุณธรรมโดยยึดหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน และราชการ) เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ขององค์กรพระพุทธศาสนา เพราะการสอน การแนะนำการทำให้เป็นตัวอย่างควรเป็นเรื่องของสงฆ์ เพราะฉะนั้น เป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้คนมีความสมบูรณ์ทั้งพฤติกรรมและจิตใจ โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์^๒

การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างรากฐานอันมั่นคงต่อการสืบต่อพระพุทธศาสนา เพราะการที่พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นที่ยอมรับว่า เป็นผู้ทรงภูมิธรรมและเป็นผู้นำทางปัญญาอย่างแท้จริง ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรของไทยจึงมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้บวชเรียนได้ฝึกกายวาจาให้เรียบร้อย อบรมจิตใจให้เป็นสมาธิและอบรมปัญญาให้รู้แจ้งตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและจัดให้มีการศึกษาบาลี เพื่อเป็นความรู้ในการค้นคว้า และการดำเนินงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้พัฒนามาเป็นลำดับ ปัจจุบันการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีส่วนในการตอบสนองนโยบายของ

^๒ สมศักดิ์ บุญปู, พระสงฆ์กับการศึกษาไทย, (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๔.

การศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชนให้ทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทัดเทียมกัน ตามแนวนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านมามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารในด้านต่างๆ เช่น บุคลากร อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ การเรียนการสอนและอื่นๆ โดยคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงเห็นความจำเป็นที่ต้องทำ การศึกษาพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้สามารถตอบสนอง นโยบายของรัฐและคณะสงฆ์^๓

การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เดิมสังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ แต่ปัจจุบันสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อ นายกรัฐมนตรี เป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนพระภิกษุสงฆ์สามเณร เปิดทำการเรียนการสอนวิชาสายสามัญและวิชาพระปริยัติธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการประยุกต์วิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกัน วิชาที่เปิดสอนมี ๘ หมวด คือ ธรรมวินัย บาลี ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ และสุขศึกษา โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อพระภิกษุสามเณรเรียนจบแล้วมีศักดิ์และสิทธิ์เท่าเทียมกับ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของกระทรวงศึกษาธิการทุกประการ ถ้าพระภิกษุสงฆ์สามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้ารับราชการได้ สร้างประโยชน์ความก้าวหน้าให้แก่ตนเองและสังคมสืบต่อไป^๔

อย่างไรก็ตาม แมว่าการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจะ เสริมสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมใหม่ประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง คุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ ๑. คุณธรรมในการครองตน ๒. คุณธรรม ในการครองคน และ ๓. คุณธรรมในการครองงาน มีความสำคัญต่อการบริหารงานในโรงเรียน เป็นอย่างยิ่ง เพราะการบริหารงานใด ก็ตามให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธธรรม ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยต้องการศึกษาในประเด็น เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามาใช้ในการบริหาร ครอบคลุมสมบูรณ์หรือไม่อย่างไร รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีความคิดเห็นต่อ ระดับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะใดบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นกรอบ

^๓ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๘.

^๔ กิตติ ธีรศานต, เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ม.ต้น และม. ปลาย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๔.

แนวคิดในการแก้ปัญหา และพัฒนาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพุทธธรรม

๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการนำเสนอประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพุทธธรรม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ **ศึกษาค้นคว้าหลักพุทธธรรม** ในเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ คือ อรรถกถา ฎีกา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการบริหารโรงเรียน สถานศึกษา การบริหารงาน จากบทความ งานวิจัย หนังสือ ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** ในรูปของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๓ รูป/คน ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๑๒ จำนวน ๑๓ โรงเรียน และ ๕ รูป/คน รวมเป็น ๖๕ รูป / คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน (ผู้ปกครอง/เจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ) จำนวน ๓๙ รูป/คน รวมทั้งหมด ๑๑๗ รูป/คน

๓.๓ **สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา** จำนวน ๗ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ รูป/คน รวมทั้งสิ้น ๗ รูป/คน ในเชิงลึก (In-depth Interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กับหลักพุทธธรรม

๓.๔ **นำเสนอผลการวิจัย**

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ **สภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา** ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้แบ่งการบริหารเป็น ๔ ด้านดังนี้

๑) การบริหารวิชาการ คือ กระบวนการในการจัดกิจกรรมทุกประเภทโดยมีการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน หลักสูตรและรวมทั้งการพัฒนาครูผู้สอน

๒) การบริหารงานบุคคล คือ การสรรหา คัดเลือก บรรจุ และการบำรุงรักษา เพื่อให้ บุคลากรทางการศึกษา เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพสูงสุด เพราะว่า การบริหารงานบุคคล

จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการทำงาน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคคลในด้านการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓) การบริหารงานทั่วไป สภาพแวดล้อมทางการเรียน จะมีผลต่อการจัดการเรียน การสอน ตลอดจนถึงผล ถึงผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ในการจัดการเรียน การสอนผู้บริหารจึงควร ต้องตระหนักถึงการ จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนเป็นความสำคัญ ถ้าผู้บริหารทำความเข้าใจและจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน

๔) การบริหารงบประมาณ คือ แผนการดำเนินงานในการจัดหาเงินมาใช้ในกิจการ งบประมาณมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในทางการบริหาร

๔.๒ แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ใช้หลักธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารงาน ดังนี้

๑) หลักสัปปุริสธรรม ๗ เพื่อการครองตน

หลักการครองตน หมายถึง หลักสัปปุริสธรรม ๗ วัตถุประสงค์ครองตน ประกอบด้วย รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล อันเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการเป็นผู้นำที่สามารถนำมาปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้^๕

รู้หลักการ คือ เข้าใจการบริหารงาน รู้จักวางแผน และรู้แนวทางการบริหารงานประกอบด้วย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษา รู้จักวางแผนงานการบริหารให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

รู้จุดหมาย คือ รู้และกำหนดเป้าหมายการบริหาร มุ่งเน้นที่ผู้เรียน ครู และสถานศึกษา ประกอบ ด้วยการกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน การพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรภายในสถานศึกษา คือ เป้าหมายในการบริหารงาน

รู้ตน คือ รู้ว่าตนเองถนัดด้านใดบ้าง มีศักยภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อให้สามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย การดำเนินงานของผู้บริหารอย่างเต็มที่ตามศักยภาพเพื่อประโยชน์สูงสุด

รู้ประมาณ คือ รู้จักบริหารงานตามงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ ประเมินผลงาน และปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ ประกอบด้วย การบริหารงานให้เหมาะสมกับงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๖๔

รูปร่าง คือ รูปร่างแผนงานล่วงหน้า ดำเนินงานตามแผน และกำหนดช่วงเวลาของแต่ละกิจกรรมได้เหมาะสม การวางแผนงานล่วงหน้าเพื่อให้การดำเนินงานแต่ละด้าน มีความคล่องตัว

รู่ชุมชน คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษา การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาเป็นผู้ให้ความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

บุคคล คือ เข้าใจและสามารถประเมินศักยภาพของบุคลากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วย การรู้จักความสามารถของบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นรายบุคคล

๒) หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อการครองคน

หลักการครองคน หมายถึง หลักสังคหวัตถุ ๔ วัตถุประสงค์ครองคน เป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานมนุษยสัมพันธ์ไวสามัคคี มีข้อธรรม ๔ ข้อ ประกอบด้วย ทาน คือ การให้ ปยวาจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก อัถถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอตนเสมอปลาย ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรม สังคหวัตถุ ๔ เพื่อการครองคนและประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำ^๖

ทาน คือ การให้ ประกอบด้วย การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรตามโอกาส การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาให้กับบุคลากร ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ปยวาจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก ประกอบด้วย การชี้แนะและติชมเพื่อนร่วมงานในเชิงสร้างสรรค์ด้วยน้ำเสียงที่เป็นมิตร และการใช้ภาษา เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

อัถถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ประกอบด้วย การบริหารงานโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้เรียนและสถานศึกษา และตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุด

สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอตนเสมอปลาย ประกอบด้วย การให้ความยุติธรรมในการพิจารณาและตัดสินเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา การดูแลนักเรียนและบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ

๓) หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการครองงาน

หลักการครองงาน หมายถึง หลักอิทธิบาท ๔^๗ วัตถุประสงค์ครองงาน เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มีข้อธรรม ๔ ข้อ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม จิตตะ คือ ความคิด

^๖ ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๘.

^๗ ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓.

มุ่งไป อุทิศตัว อุทิศใจให้แก่งสิ่งที่ทำ วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือทบทวน ผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมนี้เพื่อประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา^๔

ฉันทะ คือ ความพอใจ ประกอบด้วย ความพอใจในบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา มีความรักและมีความสุขทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา

วิริยะ คือ ความเพียร ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม ประกอบด้วย ความตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาให้ดีที่สุด รู้จักขยันคิด และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ

จิตตะ คือ ความคิดมุ่งไป อุทิศตัว อุทิศใจให้แก่งสิ่งที่ทำ ประกอบด้วย การเอาใจใส่การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรและการเรียนรู้ของผู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือทบทวน ประกอบด้วย การรู้จักพิจารณาอย่างรอบคอบในการอนุมัติการดำเนินงานในทุกโครงการที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา การให้ความสำคัญกับการตัดสินใจภายในใจที่ประชุมที่ผ่านการเห็นชอบจากบุคลากรส่วนใหญ่ อันจะนำไปสู่การพัฒนางานในการศึกษาต่อไป

๔.๓ นำเสนอแนวทางการนำเสนอประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม ผลการศึกษาพบว่า

๑) แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้แนวทางในการบริหารงานวิชาการประกอบไปด้วย

(๑) การวางแผน ควรยึดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ในธรรมนูญโรงเรียนเป็นแนวทางในการวางแผนงานวิชาการ ส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับความรู้ ความสามารถของพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียน จะต้องศึกษาโรงเรียนว่ามีความประสงค์จะให้โรงเรียนพัฒนางานวิชาการ

(๒) การปฏิบัติ จะต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการ ปฏิบัติงานตามแผน งานวิชาการที่วางไว้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบและต้องนำไปปฏิบัติได้จริง ๆ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกรูป/คน ควรร่วมกันปฏิบัติเมื่อพบว่า การดำเนินการไม่เป็นไปตามแผนต้องหาจุดบกพร่อง เพื่อแก้ไขให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนที่วางไว้

^๔ พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคลโล), *ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

(๓) การตรวจสอบ ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เป็นระยะ ๆ จัดทำปฏิทินการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน ทั้งระยะเวลา งบประมาณที่ใช้ ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นกัลยาณมิตร

(๔) การปรับปรุงแก้ไข ควรมีการสรุปผลการปฏิบัติ ทั้งในระยะเวลา ระหว่างปฏิบัติงาน และเมื่อสิ้นสุดแผนการปฏิบัติงาน นำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามแผนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการพัฒนาวิชาการในการปฏิบัติต่อไป

๒) แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธธรรม ในการบริหารงานบุคคลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้แนวทางในการบริหารงานบุคคลประกอบไปด้วย

(๑) การวางแผน ควรมีการศึกษาระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานบุคคลให้ละเอียดชัดเจน การวางแผนจะต้องมาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาพระปริยัติธรรม วิชาสามัญ สามารถปฏิบัติกิจของสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและระเบียบของสงฆ์

(๒) การปฏิบัติ ต้องนำแผนมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ควรสำรวจความพึงพอใจของบุคลากรต่อการปฏิบัติงานตามแผนงานบุคคลเป็นระยะ ๆ ระหว่างปฏิบัติงาน

(๓) การตรวจสอบ ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานเพื่อคอยตรวจสอบการดำเนินงานให้มีความต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

(๔) การปรับปรุงแก้ไข ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานและนำข้อมูลที่ได้มาปรับแผนทั้งในเวลาปฏิบัติงานและสิ้นสุดการปฏิบัติงาน

๓) แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณตามหลักพุทธธรรม ในการบริหารงานบุคคลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้แนวทางในการบริหารงบประมาณประกอบไปด้วย

(๑) การวางแผน ควรมีการศึกษาระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณให้ละเอียดชัดเจนทั้งงานการเงิน การบัญชี และพัสดุ เพราะการบริหารงบประมาณเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับระเบียบ กฎเกณฑ์และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การบัญชีจะต้องมีความโปร่งใสรัดกุม และเป็นระบบ

(๒) การปฏิบัติ ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติอย่างถูกต้อง เป็นระบบตามแผนที่วางไว้ และมอบหมายงานให้กับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการเงิน การบัญชี เพื่อที่จะทำให้การปฏิบัติงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๓) การตรวจสอบ ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงาน และหลักฐานการจัดทำอย่างเป็นประจำ โดยเฉพาะงานการเงินและการบัญชี ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

(๔) การปรับปรุงแก้ไข ควรมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน งบประมาณ ทั้งในระหว่างและสิ้นสุดแผนการปฏิบัติงาน จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อความโปร่งใส

๔) แนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไปตามหลักพุทธธรรม ในการบริหารงานบุคคลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้ให้แนวทางในการบริหารงานทั่วไปประกอบไปด้วย

(๑) การวางแผน ควรจัดทำแผน มีตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนอย่างชัดเจนและวางแผนโดยเน้นการแนะแนว การบริการห้องสมุด และโสภณทัศนูปกรณ์อย่างชัดเจน จัดทำแผน การบริการให้สอดคล้องกับการปฏิบัติตามศาสนกิจของสงฆ์

(๒) การปฏิบัติ ควรมีการปฏิบัติตามแผนงานโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากร สำนวณความพึงพอใจต่อการบริการของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

(๓) การตรวจสอบ ควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำบันทึกการเข้าใช้บริการรวมทั้งปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน มีการติดตามประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผน

(๔) การปรับปรุงแก้ไข ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานและนำข้อมูลที่ได้มาปรับแผนการดำเนินงาน

๕. ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๑ ข้อเสนอแนะแนวทางนโยบาย

๑) ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องในการนำไปพัฒนาวิธีการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักพุทธธรรม

๒) ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรสร้างเป้าหมายและความสำเร็จของงาน ให้จิตใจของบุคลากรจดจ่อในงาน โดยการส่งเสริมการอบรมสภาพจิตใจของบุคลากรให้มากขึ้น

๓) ควรมุ่งเน้นและพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการตามกระบวนการของหลักพุทธธรรม ที่ควบคุมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงภูมิปัญญา แล้วนำหลักการเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันที่จะเกิดประโยชน์แก่ตนเอง องค์กรและสังคม

๔) ผู้บริหารควรให้หลักการอบรมบุคลากรในเรื่องของการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในพระพุทธศาสนาจะได้มีศานตทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักพุทธธรรม

๒) ควบคู่การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการบริหารสภาพแวดล้อม รมณรงค์ ในการรักษาความสะอาดของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

บรรณานุกรม

กิตติ ธีรคานต. **เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ม.ตน และม.**

ปลาย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโต) . **ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สมศักดิ์ บุญปู. **พระสงฆ์กับการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์. ๒๕๔๖.

